

 facebook.com/miranda.eu.project

Активност 3.2 Механизам за интервенција за справување со напуштањето на ромските ученици.

Прирачник за интервенциски механизам

Co-funded by
the European Union

Број на договор за грант: 2023-1-DE02-KA220-
VET-000164590

Прирачник за интервентен механизам

Информации за контрола на документи

Име на проектот	МИРАНДА - Ромско вклучување преку професионално образование
Акроним на проектот	МИРАНДА
Координатор на проектот	Институт за интеграција на Ромите и малцинствата
Број на проектот	2023-1-DE02-KA220-VET-000164590
Нарочувач	Националната агенција "Едукација за Европа" при Германскиот сојузен институт за стручно образование и обука (NA при BIBB)
Времетраење на проектот	01/09/2023 - 31/08/2026
Автор на документ	Thanos Koulos
Док. верзија	в.02
Тип на документ	Внатрешно
Датум	30/07/2025

СОДРЖИНА

Акроними и скратеници	4
1. Вовед	5
Целта на водичот	5
Целна публика	5
Контекст на проектот	5
2. Разбирање на потребите на Ромските ученици – причини за напуштање на училиштето	6
Вовед	6
Социо-економски фактори	6
Културни фактори	6
3. Стратегии за интервенција	7
Правен и институционален рамковен документ	7
Постоечки стратегии	8
Предложени стратегии	10
4. Заклучок	15
5. Литература	17
6. Додатоци	19
ДОДАТОК I: Операционализација на системот за рано предупредување и мониторинг, компонента С: Индекс на социо-економска ранливост (SEVI)	19
ДОДАТОК II: Мониторинг компонента D за операционализација на Системот за рано предупредување и мониторинг: Монитор на бихевиорални инциденти	20
ДОДАТОК III: Операционализација на системот за рано предупредување и мониторинг, компонента Е: Систем за алармирање на наставници	21
АНЕКС IV: Операционализација на компонентата за мониторинг на Системот за рано предупредување и мониторинг Е: Индекс на резултати и задржување	22

Правен опис – лицензирање Creative Commons: Материјалите објавени на веб-страницата на проектот MIRANDA се класифицирани како Отворени образовни ресурси (OER) и можат слободно (без дозвола од нивните креатори): да се преземаат, користат, повторно користат, копираат, прилагодуваат и споделуваат

Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за трајн. 2020-1-DE02-KA201-VET-000164590

Акроними и скратеници

EACEA	Извршна агенција на Европската Унија за образование и култура
ECVET	Европски систем за кредити за стручно образование и обука
EU	Европска Унија
EQUAVET	Европско осигурување на квалитет во стручното образование и обука
LTTA	Активности за учење, настава и обука
PQM	Управување со квалитетот на проектот
TRM	Транснационален состанок на проектот
QC	Контрола на квалитет
QA	Обезбедување на квалитет
VET	Професионално образование и обука
WP	Работен пакет

1. Вовед

ЦЕЛТА НА ВОДИЧОТ

Овој прирачник е наменет да им помогне на едукаторите, стручните обучувачи, социјалните работници, ромските медијатори и лидерите на заедницата во решавањето на проблемот со напуштањето на образованието од страна на ромските млади ученици. Ромските заедници низ Европа се соочуваат со значителни пречки во образованието и стручната обука, вклучувајќи дискриминација, сиромаштија и социјално исклучување. Овие предизвици произлегуваат од длабоко вкоренета историска исклученост, системска дискриминација и економски тешкотии, што доведува до високи стапки на напуштање на образованието и ограничени можности за долгорочен социоекономски напредок (KócszÉ и сор., 2019). Без насочени интервенции, Ромските ученици се соочуваат со зголемен ризик од откажување од образованието, зајакнувајќи ги циклусите на сиромаштија и маргинализација (OECD, 2021).

Решавањето на оваа стапка на напуштање на образованието бара структуриран пристап заснован на докази, кој ги зема предвид различните социокултурни и економски реалности на ромските ученици. Овој прирачник претставува механизам за интервенција кој интегрира проценка, планирање, имплементација и одржливост на политиките со цел да се намали стапката на напуштање на образованието меѓу ромските ученици во програмите за стручно образование и обука. Црпејќи од најдобрите практики и академските истражувања, тој нуди рамка за идентификување на основните причини за напуштање на образованието и за спроведување на насочени, културно одговорни решенија. Одржливите интервенции бараат институционална посветеност, меѓусекторска соработка и инклузивни политички рамки кои го ставаат во прв план образованието на Ромите како составен дел од националните образовни стратегии (FRA, 2019).

ЦЕЛНА ПУБЛИКА

Овој прирачник е наменет за професионалци и засегнати страни вклучени во образованието, стручната обука и социјалната инклузија на Ромските ученици. Клучните целни групи вклучуваат:

- Едукатори и обучувачи и во формални и во неформални образовни средини,
- Даватели на стручно образование,
- Социјални работници, ромски медијатори и лидери на заедницата,
- НВО и организации посветени на инклузијата на Ромите,
- Креатори на политики фокусирани на унапредување на образовната еднаквост за маргинализираните групи.

КОНТЕКСТ НА ПРОЕКТОТ

Развојот на овој прирачник е дел од поширокиот проект МИРАНДА, софинансиран од Европската Унија. МИРАНДА има за цел да ја промовира социјалната вклученост преку патеки за стручно образование и обука (СОО) кои се специјално приспособени за Ромските ученици. Проектот ги

адресира уникатните потреби на ромските заедници преку обезбедување приспособена образовна поддршка, поттикнување на зајакнување и создавање патеки за вработување. Овој прирачник претставува една од неколкуте алатки дизајнирани да ги постигнат целите на MIRANDA во поддршката на ромските ученици во текот на нивното образовно патување, истовремено промовирајќи ја нивната активна партиципација во општеството.

Во согласност со целите на проектот МИРАНДА, овој прирачник има за цел да ги истражи структурните, културните и економските бариери кои придонесуваат за стапките на напуштање на училиштето кај Ромите, да ги анализира постоечките механизми за поддршка на образованието на малцинствата и да предложи стратегии за интервенција поткрепени со емпириски докази и студии на случај. Тој им обезбедува на едукаторите и засегнатите страни стратегии за негување инклузивна средина за учење која ја почитува културната разновидност и поттикнува успех за сите ученици, без оглед на нивната позадина.

2. Разбирање на потребите на ромските ученици – причини за напуштање на училиштето

ВОВЕД

Ромите ученици низ Европа се соочуваат со повеќеслојни предизвици кои значително го попречуваат нивното учество во квалитетно образование и стручна обука. Главната пречка е сеприсутната дискриминација и предрасуди со кои се соочуваат ромските заедници, што често резултира со социјално исклучување и ограничени можности за образование. Според неодамнешните извештаи, стапките на напуштање на училиштето кај ромските ученици се движат од 31% (Грција) и можат да достигнат и до 70% (Бугарија), во споредба со 9,7% кај нивните не-ромски врсници, што ја истакнува сериозноста на образовните нееднаквости со кои се соочуваат. Многу ромски ученици растат во услови на сиромаштија, карактеризирани со несоодветно домување, здравствена заштита и пристап до образовни ресурси, што сè негативно влијае врз нивниот академски успех.

СОЦИО-ЕКОНОМСКИ ФАКТОРИ

Општествена маргинализација и дискриминација

Ромските заедници историски се соочуваат со системско исклучување низ Европа. Различни извештаи (на пр., ЕРРЦ, 2020) истакнуваат случаи на образовна сегрегација, каде што ромските ученици непропорционално се сместени во училишта за ученици со посебни потреби. Дополнително, суптилната дискриминација од наставниците и врсниците може да доведе до пониска академска самодоверба и мотивација. Јазичните бариери исто така играат значајна улога; многу ромски ученици можеби не зборуваат течно доминантниот јазик во нивната земја, што ја попречува нивната способност целосно да се вклучат во процесот на учење.

Економски притисоци и детски труд

Многу ромски семејства се потпираат на неформални пазари на трудот, при што често ги вклучуваат своите деца во трговија на мало или домашни работи. Истражувањето на Европскиот центар за ромски права (ERRC, 2018) покажува дека речиси 30% од ромската младина се занимава со работни активности кои им пречат на образованието. Отсуството на силни мрежи за социјална поддршка ја зголемува нивната ранливост.

Истражувањата покажуваат дека економските тешкотии принудуваат многу ромски ученици да го напуштат училиштето предвреме за да ги издржуваат своите семејства. Недостатокот на долгорочни можности за вработување за ромските родители придонесува за нестабилен приход на домаќинството, што дополнително ги притиска младите ученици да ги напуштат студиите. Анкета спроведена од Австрискиот институт за истражување на образованието и обуката (2021) покажа дека 47% од ромската младина што го напуштила училиштето како главна причина за напуштање го навела финансискиот притисок.

КУЛТУРНИ ФАКТОРИ

Ромските социјални норми често налагаат принудни рани бракови, рано формирање семејство и родови специфични улоги. Истражувањата покажуваат дека ромските девојчиња се соочуваат со поголема прекинатост во образованието поради раното стапување во брак и очекувањата за раѓање деца. Анкета од 2020 година на Фондациите Отворено општество покажа дека 35% од ромските девојчиња напуштаат училиште пред да го завршат средното образование поради семејните очекувања за брак и домашни обврски.

Покрај тоа, недовербата во државните институции, вклучително и училиштата, игра значајна улога во несклоноста на ромските семејства да се вклучат во формалниот образовен систем. Историските искуства со дискриминација и политиките на присилна асимилација придонесоа за генерациски скептицизам кон образовните власти. Дополнително, отсуството на угледни примери во образованието и вработувањето може да ги ограничи аспирациите и мотивацијата кај ромската младина да се стреми кон високо образование или стручна обука.

3. Стратегии за интервенција

За да се обезбеди пристап и успех на Ромските ученици во образованието и стручната обука, од суштинско значење е сеопфатен сет на интервентни политики и услуги. Овие услуги обезбедуваат и академска и неакадемска помош, со што се решаваат пречките со кои се соочуваат Ромските ученици, истовремено унапредувајќи го нивниот успех во различни средини за учење.

ПРАВЕН И ИНСТИТУЦИОНАЛЕН РАМКОВЕН ДОКУМЕНТ

Пристапот на Ромите до образование во Европа останува итно прашање обележано со системско исклучување, и покрај правната заштита на ЕУ и националните обврски. Во Германија, Грција, Австрија, Бугарија (земји-членки на ЕУ) и Северна Македонија (кандидатска земја за ЕУ), правните и институционалните рамки се разликуваат по дизајн и имплементација, но се усогласени со

пошироките цели на Стратегиската рамка на ЕУ за Ромите (2020–2030) и Директивата за расна еднаквост (2000/43/ЕС).

Германија нема централизирана образовна политика поради нејзината федерална структура; одговорностите лежат кај покраините (сојузни држави). Иако дискриминацијата е забранета со Законот за општо еднакво постапување (AGG), спроведувањето варира. Ромите и Синтите (признати како национално малцинство) сè уште се соочуваат со индиректна исклученост преку јазичните бариери и социоекономската неповолност. Не постои национална стратегија што е специјално насочена кон Ромите во образованието, но постојат програми за интеграција на ниво на покраини (на пр., меѓукултурни медијатори, јазична поддршка). Националната стратегија за интеграција на Ромите во Германија (NRIS) нема обврзувачки образовни цели и е критикувана поради ограниченото учество на Ромите.

Грција ги признава Ромите како ранлива социјална група, а не како малцинство, што влијае врз нејзините политики. Иако правото на образование е загарантирано со грчкиот Устав и Директивата за расна еднаквост е транспонирана, спроведувањето страда од структурни недостатоци. Ромските деца често посетуваат сегрегирани училишта или се соочуваат со пречки при запишувањето поради недостаток на документација или стабилно домување. Ажурираната стратегија за вклучување на Ромите на Грција (2021–2030) го вклучува образованието како клучен столб и е делумно финансирана преку ЕСП+, но ефективната примена и мерките против сегрегацијата остануваат недоследни.

Северна Македонија, како земја кандидатка за ЕУ, се усогласува со стандардите на ЕУ преку својата Национална стратегија за интеграција на Ромите (2014–2020, продолжена до 2030 година). Ромите се уставна признаени како етничко малцинство, а Законот за основно и средно образование гарантира бесплатно и задолжително образование. Земјата покажа значителен напредок, вклучувајќи стипендии, асистенти-роми во наставата и пристап до високото образование врз основа на квоти. Сепак, стапките на напуштање на образованието и низок упис во предучилишно образование продолжуваат да постојат, честопати предизвикани од сиромаштија и дискриминација. Предпристапните фондови на ЕУ (ИПА) го поддржуваат таргетираното образование.

Австрија ги признава Ромите како национално малцинство, со уставна заштита и закони против дискриминација (Закон за еднаков третман). Образовната политика е централизирана, но се соочува со системски нееднаквости. Ромските ученици често се соочуваат со предизвици поврзани со совладување на јазикот, недостаток на културна инклузија и недоволно застапеност. Националниот акциски план за Роми на Австрија (NRIS) во голема мера се фокусира на интеграција и е критикуван за нејасни образовни цели и недоволно вклучување на ромската заедница во дизајнирањето на политиките.

Бугарија има најголема ромска популација пропорционално во ЕУ. Таа има имплементирано неколку стратегии за инклузија на Ромите од 2005 година, со образованието како клучен фокус. Постојат законски гаранции според Законот за заштита од дискриминација и Законот за јавно образование, но сегрегацијата во училиштата останува широко распространета, особено во руралните и сиромашни области. Ромските деца се презастапени во училишта со недостаток на ресурси или во "само ромски" училишта. Стратегијата за 2021–2030 година има за цел да се справи со овие прашања, но напредокот е поткопан од слабата примена на законите, политичката нестабилност и недоволното финансирање.

Заклучок: Иако сите пет земји имаат законска заштита од дискриминација во образованието и усвоиле национални стратегии за Ромите, спроведувањето останува нерамномерно. Германија и Австрија нагласуваат индиректна инклузија преку редовните програми, додека Бугарија и Северна Македонија применуваат поцелни политики. Грција заостанува во справувањето со сегрегацијата. Во сите држави, ефективностa на пристапот до образование за Ромите зависи не само од правните рамки, туку и од спроведувањето, распределбата на ресурси и значајното учество на Ромите во креирањето политики.

ПОСТОЕЧКИ СТРАТЕГИИ

Пристапот до стручно образование и обука (СОИ) е од витално значење за подобрување на резултатите во вработувањето кај ромското население низ Европа. Иако сите пет земји имаат општи системи за СОИ, насочените мерки за Ромите се нерамномерни и често се базираат на проекти, наместо да бидат структурирани. Сепак, се појавија неколку фокусирани стратегии — особено оние финансирани или водени од ЕУ — за да се премости јазот во вештините и да се намали исклученоста од пазарот на трудот.

Германија

Двојниот образовен систем на Германија, кој комбинира обука во компанија со стручно училиште, е добро воспоставен пат кон вработување. Сепак, Ромите — особено Ромите мигранти — се соочуваат со значителни пречки како што се познавањето на јазикот, правниот статус и недостатокот на претходни квалификации. Фокусираните стратегии вклучуваат:

- **Локални проекти за интеграција** поддржани од Европскиот социјален фонд (ЕСФ), кои нудат **стручна ориентација, јазични курсеви** и поддршка за **вработување преку практикантска работа** за маргинализирани групи, вклучително и Ромите.
- Иницијативите како **"Интеграција преку квалификација" (IQ)** имаат за цел да ги унапредат вештините на мигрантите и маргинализираните групи, вклучително и Ромите од земјите-членки на ЕУ како Бугарија и Романија, но не ги таргетираат експлицитно Ромите во официјален смисол.
- **Недостатокот на насочени, национални програми за стручно образование и обука за Ромите** претставува предизвик, особено затоа што Ромите често се ставаат во пошироките категории на мигранти или лица со ниски квалификации.

Грција

Грција има централизиран систем за стручно образование и обука, но иницијативите специфични за Ромите остануваат **ограничени и спорадични**:

- Пилот-програмите финансирани од ЕУ, како што е **"Рома инклузија преку образование и работа"** (2017–2020), имаа за цел да ги поврзат ромските млади со програми за стручно образование и обука и со работни места, користејќи **посредници и локално менторство**.
- Ромите ученици се недоволно застапени во формалните училишта за стручно образование и обука (ЕПАЛ и ИЕК), а стапките на напуштање на образованието се високи поради социоекономската нестабилност.

- **Националната ромска стратегија** за периодот 2021–2030 ја признава потребата за подобрување на пристапот до стручно образование и обука, но досега ѝ недостасува посветен механизам за спроведување.
- Некои **иницијативи предводени од невладини организации** работат во партнерство со општините за да понудат **краткорочна обука за вештини** во области како што се градежништво, згрижување и шиене.

Северна Македонија

Како земја кандидатка за ЕУ, Северна Македонија покажа споредно посилен фокус на инклузијата на Ромите во стручното образование и обука:

- **Фондот за образование на Ромите (ФОР)** соработува со владата за да понуди **стипендии, менторство и обука за подготвеност за вработување** за Ромите во средно и постсредно стручно образование.
- **Оперативниот план за вработување** на владата вклучува **субвенционирани практикантски програми, субвенции за плати и програми за стручна преквалификација** наменети за ранливи групи, при што Ромите се клучна демографска група.
- Стратегијата за Ромите за периодот 2021–2030 година дава приоритет на **активни мерки на пазарот на трудот**, вклучувајќи стручно образование и обука за младите и жените, и поставува специфични индикатори за учеството на Ромите.
- **Средствата од ЕУ ИПА II и ИПА III** се користат за развој на **инклузивни центри за обука и услуги за стручно насочување** наменети за ромските заедници.

Австрија

Двојниот систем за стручно образование и обука на Австрија е инклузивен во теорија, но **нема национална стратегија за стручно образование и обука специфична за Ромите:**

- Ромите се вклучени во **категијата "млади во неповолна положба"** во програмите за вработување и обука финансирани од ЕФС+ и **Јавната служба за вработување (AMS)**.
- Проекти на општинско ниво во градови како Виена и Бургенланд (дома на ромското малцинство во Австрија) нудат **јазична обука, курсеви за дигитални вештини и кариерно советување** со компонента на културна медијација.
- НВО и ромските организации (на пр., **Романо Центро**) учествуваат во **поддршката за премин кон работа**, често дејствувајќи како посредници со институциите за обука.
- **Структурните бариери** — вклучувајќи стигма, рано напуштање на училиштето и недостаток на стимулации за работодавците — сè уште го ограничуваат пристапот.

Бугарија

Бугарија има спроведено **најексплицитни стратегии за стручно образование и обука насочени кон Ромите**, иако резултатите се мешани:

- Во рамките на **Националната стратегија за интеграција на Ромите (2012–2020)** и нејзиниот наследник (2021–2030), Бугарија се обврза да ги интегрира ромските млади во стручното образование и обука преку:
  - **Кариерно советување во училишта со мнозинство Роми**
  - **Стипендии и субвенции за превоз** за ученици запишани во стручно образование и обука
  - Целна поддршка за **Ромски девојчиња и ученици кои рано ја напуштаат училиштето**
- Структурните фондови на ЕУ ја поддржаа **модернизацијата на стручните училишта и јавно-приватните партнерства за обука** во области со висок процент на Роми (на пр., Пловдив, Сливен).
- Пилот-програми како **"Твојата иднина е во твоите раце"** и **"Заедно за подобро образование"** ги поврзаа стручните училишта со работодавци во земјоделството, текстилот и услугите.
- Остануваат предизвици со **сегрегирани стручни насоки**, низок квалитет на обуката во области со доминантно ромско население и слаба вработеност на пазарот на труд.

Меѓу петте земји, **Северна Македонија и Бугарија** се истакнуваат по спроведувањето на таргетираните стратегии за стручно образование и обука за Ромите со мерливи цели и донаторска поддршка. **Германија и Австрија** се потпираат на инклузивни рамки со индиректно таргетирање, додека **Грција** заостанува во систематизирањето на пристапот на Ромите до стручното образование и обука. Кај сите случаи, иницијативите за стручно образование и обука насочени кон Ромите се често базирани на проекти, а нивната одржливост зависи од посиленото преземање одговорност од страна на државата, учеството на Ромите и ангажманот на работодавците.

Предложени стратегии

Ромската младина сè уште се соочува со значителни пречки за завршување на стручното образование и влез на пазарот на трудот. Високите стапки на напуштање, кои произлегуваат од финансиски тешкотии, недостаток на ангажман и разидување помеѓу образовната содржина и можностите за вработување, претставуваат значителни предизвици. За ефикасно да се намалат стапките на напуштање кај ромската младина на возраст од 15 години и постара, земјите мора да усвојат насочени, конкретни интервенции кои се справуваат и со системските прашања во рамките на образовниот систем и со специфичните социо-економски бариери со кои се соочуваат ромските семејства. Следниве стратегии се предложени за да се создаде значајна промена, засновани на уникатните потреби на ромските ученици и втемелени во тековните политики и практики.

1. Систем за рано предупредување и следење (EWMS) за спречување на напуштањето на стручното образование и обука (COO) од страна на Ромите

Системот за рано предупредување и следење (EWMS) е превентивен механизам дизајниран систематски да ги идентификува и поддржува Ромските ученици кои се изложени на ризик од напуштање на програмите за стручно образование и обука (VET). Втемелен на ризик-индикатори

засновани на докази и поддржан од институционална координација, Системот за рано предупредување и следење (EWMS) функционира како алатка за интервенција водена од податоци и насочена кон човекот, која работи на ниво на училиште. Тој е вграден во административната и педагошката рамка на институциите за стручно образование и обука (VET), со посебно внимание на социо-економската и културната ранливост на ромските ученици.

Во својата суштина, EBMS собира и анализира податоци на ниво на ученик во четири димензии: редовност на присуството, академски успех, евиденција за однесувањето и социјални фактори на ризик. Системите за следење на редовноста се конфигурирани да откриваат обрасци на изостанување или хронично доцнење, кои често се рани показатели за неангажираност. Академскиот успех се следи преку резултатите од континуираната оценка и формативните евалуации, со што се истакнуваат учениците што заостануваат по клучните стручни и општи предмети. Податоците за однесувањето, вклучувајќи дисциплински префрлувања или изолација во училишната средина, се разгледуваат заедно со набљудувањата на наставниците и придонесот од советникот за кариера. Социјалните фактори на ризик, како што се нестабилното домување, сиромаштијата, семејните обврски и изложеноста на дискриминација, се идентификуваат преку доверливи интервјуа со учениците, извештаи од ромски медијатори и напори за ангажирање на семејствата.

Штом ќе се достигнат праговите на ризик во една или повеќе од овие димензии, EWMS генерира автоматско известување во рамките на системот за следење на училиштето. Ова известување поттикнува мултидисциплинарен одговор координиран од назначен тим за превенција на напуштање на училиштето, кој вообичаено вклучува ромски медијатор за образование, советник за кариера, одделенски наставник и, каде што е достапно, училишен психолог. Тимот иницира преглед на индивидуалниот случај и изготвува план за поддршка прилагоден на потребите на ученикот. Мерките за поддршка може да вклучуваат академско подучување, поттици за редовност, флексибилно распоредување, услуги за ментално здравје или ангажирање на семејството на ученикот.

За да се обезбеди одговорност и континуитет, системот интегрира месечни прегледи на напредокот и ја следи ефикасноста на интервенциите. Податоците се анонимизираат и се внесуваат во централизирана платформа за политики за стручно образование и обука на регионално или национално ниво за да се информираат системските одговори и приоритетите за финансирање. Клучно е што EUC е дизајниран да биде партиципативен и културно чувствителен: Ромските медијатори служат како доверливи посредници помеѓу училиштето и ромските заедници, осигурувајќи дека известувањата не се само технички точни, туку и социјално соодветни.

Со комбинирање на предиктивна аналитика со персонализирана интервенција и градење доверба во заедницата, EWMS не служи само за намалување на стапките на напуштање на образованието, туку и за институционализирање на инклузивни практики кои ги признаваат сложените реалности со кои се соочуваат Ромските ученици во рамките на стручното образование и обука.

Компоненти за мониторинг на операционализацијата на EBMS

A. Следач на присуство во реално време

Дигитална алатка ќе го евидентира и анализира присуството по одделенија, со автоматски известувања кои се активираат кога ученик ќе отсуствува **повеќе од 10% од предвидените часови**

во месецот. Таа помага рано да се открие незаинтересираноста, особено кај учениците кои се соочуваат со проблеми со превозот или семејни обврски, што е вообичаено за Ромската младина.

В. Контролна табла за академски успех

Внатрешна база на податоци ќе ги евидентира оценките и практичните проценки. Се генерира ознака за ризик кога ученик ќе падне на два или повеќе основни модули или ќе падне **под прагот од 40% просек**. Овој контролен панел се прегледува на секои две недели од страна на наставниците и советниците.

С. Индекс на социо-економска ранливост (SEVI)

Со помош на формулари за прием и интервјуа со посредници, на секој ромски ученик ќе му биде доделен социо-економски бод заснован на фактори како што се стабилноста на домувањето, семејниот приход, бројот на издржувани членови и образованието на родителите. Учениците кои се рангираат во **највисоката 30% категорија на ризик** добиваат предност за материјална поддршка и менторство.

Д. Монитор на инциденти во однесувањето

Анонимизираното однесување ќе ги евидентира предупредувањата, конфликтите или знаците на социјално повлекување. Прагот од **3 инциденти по семестар** предизвикува психосоцијална упатна постапка. Медијаторите ги контекстуализираат овие инциденти во домашното опкружување на ученикот.

Е. Систем за алармирање на наставници

Наставниците ќе поднесуваат месечни квалитативни извештаи преку стандарден формулар, во кој ќе ги наведат загриженостите како недостаток на материјали, честа исцрпеност или малтретирање. Овие набљудувања ќе се внесуваат во централниот EWMS и автоматски ќе се поврзуваат со други индикатори за да се потврди итноста.

Ф. Следач на ангажман на семејството

Овој алат ќе ја следи фреквенцијата на интеракцијата меѓу семејството и училиштето. Ученик чие семејство нема да присуствува на **два последователни состаноци** или ќе одбие контакт може да биде означен за натамошни домашни посети од страна на медијатор или социјален работник.

Г. Дневник за одговор на поддршка

Откако ќе се означи ученик, ќе се евидентира историјата на интервенции — вклучувајќи дополнителна настава, советување, субвенции или менторство. Ова помага да се процени дали поддршката се дава навреме и да се приспособи доколку е неефикасна.

Н. Индекс на резултати и задржување

Овој кумулативен показател ќе ја мери упорноста и успехот на ученикот со текот на времето (на пр., стапка на завршување на модули, повторно запишување, стекнување практикантска работа). Тој овозможува споредба на ниво на училиште и на системско ниво, разложена по етничка припадност каде што е дозволено.

Компонентите за следење се меѓусебно поврзани за да внесуваат податоци во **динамички профил на ризик** за секој ученик, кој се ажурира месечно. Овој профил ги информира приспособените

интервенции и овозможува ревизии на училишната работна сила (EWMS). Важно е што овозможува **проактивни, а не реактивни, одговори.**

2. Приспособена финансиска поддршка за ромски ученици во програмите за стручно образование и обука (СОО)

Една од најнепосредните и најмоќните интервенции што земјите би можеле да ги спроведат е проширувањето на механизмите за финансиска поддршка за ромските ученици запишани во стручното образование и обука (СОО).

Условните парични трансфери (УПТ): Врз основа на постојните бенефиции, креаторите на политики треба да воведат УПТ наменети конкретно за ромските семејства со деца запишани во програми за стручно образование и обука. Овие трансфери би биле поврзани со редовноста на посетување на наставата од страна на учениците, завршувањето на клучни прекретници (како што се завршни испити или практикантска работа) и успешното дипломирање. Плаќањата би можеле да ги покријат трошоците за образование, како што се трошоци за патување, книги или материјали за обука.

Стипендии за стручно образование: Да се воспостави посебен фонд за стипендии за Ромски ученици, управуван од соодветните министерства за образование, до кој ќе можат да пристапат семејствата кои докажуваат економска потреба. Дополнително, давателите на стручно образование би можеле да собираат и да обезбедуваат информации за постоечките стипендии, додатоци и грантови достапни за учениците во стручното образование. Ова би ги ублажило финансиските притисоци со кои се соочуваат Ромските семејства, овозможувајќи им да го стават образованието на прво место без потреба учениците да го напуштат образованието и предвреме да влезат во работната сила.

Оваа стратегија директно се справува со една од најчестите причини за напуштање на образованието — финансискиот товар што паѓа на ромските семејства. Со олеснување на овој товар, стручното образование станува поодржлива и поатрактивна опција за ромската младина.

3. Зајакнување на стручните патеки специфични за индустријата со практикантски програми насочени кон Ромите

Иако образовните системи на земјите често комбинираат настава во училница со практикантска работа, ромската младина често се соочува со тешкотии при пристапот до овие практикантски програми. Ромските ученици често наидуваат на системска дискриминација и недостаток на пристап до ментори на работното место, што ја попречува нивната способност да се интегрираат во работната сила.

Целна индустриска соработка за ромската младина: Воспоставете формални партнерства помеѓу стручните училишта, бизнисите и ромските организации за да се осигура вклучување на ромските ученици во програмите за практикантска работа. Овие партнерства треба конкретно да се фокусираат на индустрии кои имаат недостаток на вештини, како што се ИТ, обновлива енергија, здравство и стручни занаети. Целта е да се создадат посебни места за практикантска работа за ромските ученици, со јасни патеки од стручната обука до вработување со полно работно време.

Практикантски програми управувани од Роми: Сороботувајте со ромски невладини организации за да создадете програми за практиканти и менторство во локалните бизниси. Ромските студенти би имале корист од тоа да имаат ментори од сопствената заедница кои можат да ги водат низ процесот на практикантска работа, намалувајќи ги чувствата на отуѓеност и зголемувајќи ја довербата во

системот. Овие практикантски програми треба да бидат платени и директно поврзани со понуди за работа по нивното завршување.

Овие програми создаваат директни и конкретни врски помеѓу образованието и вработувањето, обезбедувајќи им на ромската младина работно искуство, развој на вештини и можности за вработување кои се приспособени на нивните потреби и усогласени со барањата на пазарот на трудот.

4. Зајакнување на програмите за кариерно насочување и менторство специфични за Ромите

Клучен пропуст во сегашните системи за образовна поддршка за Ромската младина е недостатокот на персонализирано кариерно советување. Без силно водство, ромските ученици можеби не се свесни за целиот спектар на кариерни можности достапни преку стручното образование и обука (СОО), или можеби немаат самодоверба да ги следат.

Центри за кариерно насочување за Роми: Да се воспостават центри за кариерно насочување во рамките на училиштата и институциите за стручно образование и обука кои се специјално дизајнирани за ромски ученици. Овие центри треба да вработуваат советници Роми кои ја разбираат културната и социјалната динамика на ромските заедници и можат да им понудат персонализирана поддршка на учениците.

Мрежи на ментори за Роми: Проширете ги програмите за менторство; Овие програми би можеле да се прошират за да понудат индивидуално менторство од успешни Роми професионалци кои и самите поминале низ патеките за стручно образование и обука. Ромските ученици би имале корист од директни насоки за кариерни патеки, надминување на образовните предизвици и добивање увид од луѓе со кои можат да се поврзат.

Овие системи за персонализирана поддршка ќе им обезбедат на ромските ученици појасно чувство за насока, ќе ја зголемат нивната самодоверба во следењето на стручното образование и обука и ќе им дадат практични совети за тоа како да успеат и академски и професионално.

5. Воведување програми за двојно образование со флексибилно работно време за Ромската младина

Со оглед на високите стапки на напуштање на образованието, од суштинско значење е да се воведат пофлексибилни програми за стручно образование кои ќе можат да ги задоволат уникатните потреби на ромската младина. Честопати, ромските семејства доживуваат нестабилност и високи нивоа на изостанување од настава поради семејни обврски или работа, што го прави тешко одржувањето на традиционалните распореди за образование.

Флексибилни програми за стручно образование: Покрај традиционалните редовни програми, земјите треба да развијат опции за стручно образование со скратено работно време и вечерни часови за ромската младина која може да има обврски на работа во текот на денот. Оваа флексибилност ќе им овозможи на ромските ученици да го балансираат своето образование со семејните обврски или вработувањето со скратено работно време, со што ќе се зголеми веројатноста за континуирано учество во програмите за обука.

Онлајн платформи за стручно образование: Сороботувајте со стручните училишта за да понудите онлајн модули за обука до кои може да се пристапи во секое време, приспособени на потребите на ромската младина. Овој пристап особено би им користел на ромските ученици во руралните

средини, кои може да имаат потешкотии да посетуваат физички институции поради географска изолација или проблеми со превозот.

Со нудење флексибилни распореди за образование и онлајн опции, -от би го направил стручното образование подостапно за ромската младина, намалувајќи го отсуството и осигурувајќи дека тие остануваат на вистинскиот пат со своето образование

6. Целни антидискриминациски политики и обука за наставници

Ромските ученици се соочуваат со значителни предизвици од дискриминација и предрасуди во училиштата. Овие искуства често доведуваат до отуѓување од образованието, придонесувајќи за високите стапки на напуштање на училиштето. За да се намали овој проблем, земјите мора да спроведат насочени политики кои се фокусираат и на намалување на дискриминацијата во образовниот систем и на опремување на наставниците за ефикасна работа со ромските ученици.

Задолжителна обука за наставниците за историја на Ромите и културна чувствителност: земјите треба да воведат задолжителни, државно-спонзорирани програми за обука за сите наставници во средните училишта и стручните институции за историјата, културата на Ромите и социоекономските предизвици со кои се соочуваат ромските семејства. Оваа обука би имала за цел да ја намали пристрасноста и да промовира инклузивност во училиштата, осигурувајќи дека ромските ученици се чувствуваат ценети и разбрани.

Антидискриминациски политики за ромските ученици: да се создаде јасна антидискриминациска политика во училиштата која активно се спроведува. Ова би вклучувало системи за пријавување за ромските ученици кои доживуваат пристрасност, како и кампањи за подигање на свеста на ниво на целото училиште за да се справи со и да се намали дискриминаторното однесување кон ромските ученици.

Со справување со пристрасноста и промовирање на културната свест кај наставниците, овие мерки ќе создадат попријатна и поддржувачка образовна средина за ромската младина, охрабрувајќи ги да останат ангажирани и намалувајќи ја веројатноста да го напуштат образованието поради негативни искуства.

7. Зајакнување на ангажманот на заедницата и системите за поддршка на семејството

Вклученоста на ромските семејства во образованието на нивните деца е од клучно значење за намалување на стапката на напуштање на училиштето. Сепак, многу ромски родители се соочуваат со предизвици во соработката со училишниот систем поради јазичните бариери, недовербата во институциите или недостатокот на разбирање на образовниот систем.

Програми за поддршка на ромските семејства: Обезбедете на ромските семејства пристап до услуги за поддршка кои помагаат во ориентацијата во училишниот систем, нудат правна помош за прашања поврзани со образованието и обезбедуваат ресурси за финансиска поддршка за трошоци поврзани со образованието. Ова може да вклучува соработка помеѓу ромските невладини организации и државните институции.

Услуги за поддршка на ромските семејства: Обезбедете на ромските семејства пристап до услуги за поддршка кои помагаат при ориентација во училишниот систем, нудат правна помош за прашања поврзани со образованието и обезбедуваат ресурси за финансиска поддршка за трошоци поврзани со образованието. Ова може да вклучува соработка помеѓу ромските невладини организации и

Министерството за образование за да се осигура дека ромските семејства се целосно поддржани во обезбедувањето на образовниот успех на нивните деца.

Со вклучување на ромските семејства во образовниот процес и нудење приспособена поддршка, ромските ученици имаат поголема веројатност да останат во училиште и да се стекнат со стручно образование, што доведува до повисоки стапки на задржување и пониски стапки на напуштање на училиштето.

8. Повратни информации и следење

Ефективното следење и евалуација се клучни за да се обезбеди дека услугите ги задоволуваат потребите на ромските ученици и ги постигнуваат посакуваните резултати. Редовната повратна информација од учениците, семејствата и засегнатите страни може да помогне во континуирано подобрување на услугите. Предложените методи вклучуваат:

- Редовни проценки на напредокот: Следете го академскиот и личниот напредок преку стандардизирани проценки, евалуации од наставници и самопријави спроведени на редовни интервали за да се идентификуваат областите на кои им е потребна дополнителна поддршка.
- Повратни информации од учениците: Собирајте повратни информации директно од ромските ученици за нивните искуства со обезбедените услуги преку анкети, фокус-групи или индивидуални интервјуа. Охрабрувањето да ги изразат своите ставови за релевантноста и ефективноста на поддршката може да даде вредни сознанија.
- Вклученост на семејството и заедницата: Вклучете ги ромските семејства и членовите на заедницата во процесот на евалуација преку барање на нивните повратни информации за тоа како услугите влијаат врз нивните деца и врз заедницата како целина. Нивниот придонес може да помогне да се идентификуваат области за подобрување.
- Прилагодувања засновани на податоци: Користете ги податоците собрани преку проценки и повратни информации за да направите прилагодувања на услугите засновани на докази. Ова може да вклучува проширување на успешните интервенции или приспособување на стратегии за да се задоволат променливите потреби.
- Размислувања на ментори и наставници: Охрабрете ги менторите, социјалните работници и наставниците да даваат редовни размислувања за напредокот и предизвиците на учениците што ги забележуваат во секојдневните интеракции. Овие професионалци често имаат вредни согледувања за ефективноста на услугите.

4. Заклучок

Крајната цел на **Водичот за интервентен механизам за справување со напуштањето на училиштето од страна на Ромските ученици** е да се развие механизам за решавање на проблемот. Со обезбедување приспособени услуги за поддршка, промовирање партнерства со главните засегнати страни и спроведување докажани стратегии, можеме да создадеме средина каде што ромските ученици ги имаат алатките и можностите што им се потребни за да успеат. Образованието не е само пат кон личен и професионален развој; тоа е и моќно средство за надминување на системските бариери што историски ги маргинализирале ромските заедници низ Европа.

Овој прирачник служи како витален ресурс за наставниците, давателите на стручно образование и обука, социјалните работници, медијаторите и организациите од заедницата, овозможувајќи им ефикасно да соработуваат во создавањето поддржувачка, културно чувствителна и инклузивна средина за ромските ученици и да го намалат отпадот од образованието. Преку активна соработка меѓу овие страни, можеме да обезбедиме образовните програми да бидат не само достапни, туку и релевантни за уникатните културни контексти на ромските заедници. Континуираното следење и механизмите за постојана повратна информација ќе ни овозможат да ја процениме ефективностa на обезбедените услуги, осигурувајќи дека тие остануваат влијателни и одговорни на променливите потреби на ромските ученици. Понатаму, зајакнувањето на ромските ученици преку образование не е само инвестиција во нивната иднина, туку и важен чекор кон градење посилни, покохезивни заедници за сите. Со подигнување на маргинализираните заедници и поединци во нашето општество, ние придонесуваме за побогата ткаенина на културна разновидност од која имаат корист сите. Успехот на ромските ученици позитивно се одразува на нашата колективна посветеност на социјалната правда и еднаквоста. За да се постигнат овие цели, неспорно е дека мора да усвоиме холистички и интерсекционален пристап кој вклучува не само академска поддршка, туку и емотивни и социјални ресурси. Ова вклучува промовирање на средина каде што ромските ученици се чувствуваат безбедно да ги изразат своите идентитети и се охрабруваат да ги следат своите аспирации без страв од дискриминација или исклучување.

За да се институционализира предложениот механизам за справување со стапките на напуштање на наставата од страна на Ромските ученици во рамките на образовните политики и да се обезбеди долгорочна одржливост, треба да се спроведат неколку клучни стратегии. Прво, може да се воспостави **Систем за рано предупредување и следење (СРПС)**, како превентивен механизам дизајниран систематски да ги идентификува и поддржи Ромските ученици кои се изложени на ризик од напуштање на програмите за стручно образование и обука, додека една од најнепосредните и најмоќните интервенции што засегнатите страни би можеле да ја спроведат е **проширувањето на механизмите за финансиска поддршка** за Ромските ученици запишани во стручното образование и обука. Зајакнувањето на индустриски специфични стручни патеки со **практикантски програми насочени кон Ромите** би можело да го дополни подобрувањето на **специфичните програми за кариерно насочување и менторство за Ромите**, бидејќи клучен пропуст во сегашните системи за образовна поддршка за ромската младина е недостатокот на персонализирано кариерно советување. Со оглед на високите стапки на напуштање, од суштинско значење е да се воведат **пофлексибилни програми за стручно образование** кои можат да ги задоволат специфичните потреби на ромската младина, бидејќи прилично често ромските семејства доживуваат нестабилност и високи нивоа на изолација поради семејни обврски или работа.

Ромските ученици се соочуваат со значителни предизвици од дискриминација и предрасуди во училиштата, а овие искуства често доведуваат до откажување од образованието, придонесувајќи за високите стапки на напуштање на училиштето. За да се намали овој проблем, засегнатите страни мора да спроведат насочени политики кои се фокусираат и на **намалување на дискриминацијата** во образовниот систем и на **опремување на наставниците** за ефикасна работа со ромските ученици. Конечно, вклученоста на ромските семејства во образованието на нивните деца е клучна за намалување на стапките на напуштање на училиштето. Сепак, многу ромски родители се соочуваат со предизвици во соработката со училишниот систем поради јазичните бариери, недовербата во институциите или недостатокот на разбирање на образовниот систем. Затоа е важно да се зајакнат **системите за ангажман на заедницата и поддршка на семејството**.

Треба да се воспостави силен **систем за следење и евалуација** за да се процени ефективност на стратегиите за интервенција. Редовните евалуации, проценките на влијанието и собирањето податоци ќе им овозможат на засегнатите страни и креаторите на политики да ги подобрат своите пристапи и да ги приспособат мерките врз основа на докази и истражувања. Правните заштити против дискриминација исто така мора да се зајакнат во рамките на образовните политики за да се обезбеди Ромските ученици да имаат еднаков пристап до образование, поддржан од рамки против дискриминација, обуки за чувствителност за наставниците и механизми кои ги спроведуваат овие мерки и ги штитат.

Со вградување на овој механизам во националните и регионалните образовни рамки, можеме да обезбедиме политиките за инклузивно образование за ромските ученици не само да се спроведуваат ефикасно, туку и да се одржуваат со текот на времето, а стапките на напуштање на образованието да се намалат. Овој пристап ќе доведе до системска промена, обезбедувајќи им на ромските ученици праведни образовни можности и поттикнувајќи го нивниот долгорочен академски и социјален успех.

5. Литература

Ballard Brief. (б.д.). *Недостаток на образовни можности за Ромите во Источна Европа*.

Универзитет Бригам Јанг. <https://ballardbrief.byu.edu/issue-briefs/lack-of-educational-opportunities-for-the-roma-people-in-eastern-europe>

Персу-Смит, В., Ларкинс, С., & Веремени, А. (2015). Поддршка на учеството и зајакнувањето на младите Роми: Учествувачки практичен водич за професионалци.

https://clock.uclan.ac.uk/16848/1/PEER_guide_Professionals%20Dec%20%2015_for%20publication.pdf

Совет на Европа. (б.д.). *Учество на ромската младина – За проектот*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://www.coe.int/en/web/youth-roma/about-the-project>

Совет на Европа. (б.д.). *Политика за ромски јазик и инклузија*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://www.coe.int/en/web/language-policy/romani>

Совет на Европа. (б.д.). *Градот Патрас и универзитетот ги здружуваат силите за доброто на ромските ученици*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://www.coe.int/es/web/interculturalcities/-/the-city-of-patras-and-the-university-join-forces-for-the-benefit-of-roma-pupils>

EEA Grants. (б.д.). *Ромска инклузија и социјални програми*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://eeagrants.org/topics-programmes/social-inclusion-youth-employment-and-poverty-reduction/roma-inclusion-and>

EEA Grants Greece. (б.д.). *Програма Б: Поддршка на образовни иницијативи за Ромите*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://www.eeagrants.gr/programmes/programme-b/?lang=en>

EPALE. (н.д.). *Зајакнување на ромските ученици преку врничка поддршка за стручно образование и инклузија*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/empowering-roma-students-through-peer-peer-support-vocational-education-pathway-inclusion-and>

Eurocities. (б.д.). *Скршување на бариерите за образование и инклузија на ромските деца*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://eurocities.eu/latest/breaking-barriers-to-roma-childrens-education-and-inclusion/>

Еуридика. (б.д.). *Србија: Зајакнување на поддршката за ромските ученици преку педагошка помош*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/serbia-enhancing-support-roma-students-through-pedagogical-assistance>

Европски центар за ромски права (ERRC). (б.д.). *Пречки во образованието на Ромите во Европа: Позициски документ*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://www.errc.org/reports-and-submissions/barriers-to-the-education-of-roma-in-europe-a-position-paper-by-the-european-roma-rights-center>

Агенција на Европската Унија за основните права (ЕУАП). (2019). *Работа со Ромите: Резиме-извештај*. Преземено на 24 јули 2025, од https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-working-with-roma-summary_en.pdf

Европски центар Вергеланд (EWC). (б.д.). *Поддршка за образованието на Ромите*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://theewc.org/support-for-education-of-roma/>

Меѓународна асоцијација "Чекор по чекор" (ISSA). (б.д.). *Синтеза и препораки за политики за вклучување на Ромите*. Преземено на 24 јули 2025, од [https://www.issa.nl/sites/default/files/www-issa/pdf/Publications/equity/Syntesis%20and%20Policy%20Recommendations_web%20\(1\).pdf](https://www.issa.nl/sites/default/files/www-issa/pdf/Publications/equity/Syntesis%20and%20Policy%20Recommendations_web%20(1).pdf)

OECD. (б.д.). *Вклучување на ромските ученици во Европа*. Преземено на 24 јули 2025, од https://www.oecd.org/en/publications/inclusion-of-roma-students-in-europe_8ce7d6eb-en.html

School Education Gateway. (б.д.). *Промовирање на инклузијата на ромските заедници*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/news/promoting-inclusion-roma-communities>

School Education Gateway. (б.д.). *Ромска деца и вклучување на семејството*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/expert-views/roma-children-family-involvement>

Фондација Бел. (б.д.). *Упатство за јазична позадина за Ромски ученици*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://www.bell-foundation.org.uk/resources/guidance/language-background/roma-learners/>

Велшката влада. (б.д.). *Прославете и учествувајте: Водич за образование за деца Ром, Ципси и Патувачи*. Преземено на 24 јули 2025, од <https://www.gov.wales/celebrate-and-participate-education-guidance-support-gypsy-roma-and-traveller-children-and-young>

6. Додатоци

ДОДАТОК I: ОПЕРАЦИОНАЛИЗАЦИЈА НА СИСТЕМОТ ЗА РАНО ПРЕДУПРЕДУВАЊЕ И МОНИТОРИНГ, КОМПОНЕНТА ЗА МОНИТОРИНГ Ц: ИНДЕКС НА СОЦИО-ЕКОНОМСКА РАНЛИВОСТ (SEVI)

Целта: Да се идентификуваат Ромските ученици со висок социо-економски ризик за да им се обезбеди приоритетна поддршка.

Индикатор	Опис	Поен (0–2)
Приход на домаќинството под националната линија на сиромаштија	Потврдено преку документи или проценка од медијатор	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2
Статус на домување (привремено/неформално/без траен престој)	Врз основа на интервју со ученик/родители или училишна документација	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2
Ниво на образование на родителот (никакво или недовршено)	Највисоко ниво меѓу родителите	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2

Големина на домаќинството (5+ издржувани лица)	Вкупен број лица во домаќинството	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2
Пристап до комунални услуги (вода/електрична енергија/греење)	Сите недостасуваат = 2, делумно = 1, целосно = 0	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2
Студентска вработеност или должност за згрижување	Самопријавено или пријавено од семејството	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2
Обезметеност во домаќинството	Самостојно или член на семејството	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2
Пречки поради документација/правна состојба	Проблеми со документи за лична идентификација, престој или упис	☐ 0 ☐ 1 ☐ 2

Вкупен резултат: ____ / 16

Ниво на ризик: Ниско (0–4) Средно (5–9) Високо (10–16)

Прегледано од: _____ Датум: _____

АНЕКС II: ОПЕРАЦИОНАЛИЗАЦИЈА НА СИСТЕМОТ ЗА РАНО ПРЕДУПРЕДУВАЊЕ И МОНИТОРИНГ КОМПОНЕНТА D ЗА МОНИТОРИНГ: МОНИТОР НА БИХЕВИОРАЛНИ ИНЦИДЕНТИ

Целта: Следење на бихевиорални инциденти и социјално повлекување за означување на психосоцијален ризик.

Датум	Име на ученик	Класа/Тренир	Тип на инцидент	Опис	Преземени мерки	На кого е упатено	Датум на следење

Број на инциденти (последни 3 месеци): ____

Започнат ли е план за интервенција? Да Не

Прегледано од: _____ Датум: _____

**АНЕКС III: ОПЕРАЦИОНАЛИЗАЦИЈА НА СИСТЕМОТ ЗА РАНО ПРЕДУПРЕДУВАЊЕ И МОНИТОРИНГ
КОМПОНЕНТА Е: СИСТЕМ ЗА АЛАРМИРАЊЕ НА НАСТАВНИЦИ**

Целта: Собирање квалитативни загрижености од наставниците за благосостојбата и ризикот на учениците.

Име на наставник	Датум	Име на ученик	Главната забележана загриженост	Детали (по избор)	Ниво на итност	Предложено следење

--	--	--	--	--	--	--

Започната ли е натамошна постапка? Да Не

Насочено кон: _____

Добиена повратна информација? Да Не

Потпис на наставник: _____

**АНЕКС IV: ОПЕРАЦИОНАЛИЗАЦИЈА НА СИСТЕМОТ ЗА РАНО ПРЕДУПРЕДУВАЊЕ И МОНИТОРИНГ
КОМПОНЕНТА E: ИНДЕКС НА РЕЗУЛТАТИ И ЗАДРЖУВАЊЕ**

Целта: Да се следи напредокот на ученикот кон завршување на стручното образование и обука и задржување со текот на времето.

Име на ученик	Година	Ниво на програма	Семестар	Индикатори	Поен

Вкупен резултат на ризик за овој период: ____ / 6

Статус на задржување: Во ризик Стабилно Се подобрува

Прегледано од: _____ Датум: _____